

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

Предмет: Реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата мр Ранке М. Гајић

Одлуком бр. 01-522/2-3.3 од 20.04.2015.године, именовани смо за чланове Комисије за преглед, оцену и одбрану докторске дисертације кандидата мр Ранке М. Гајић, дипл. инж. арх. под насловом:

**ПРЕПОРУКЕ ЗА ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ ГРАДСКОГ ЗЕМЉИШТА СА
СТАНОВИШТА УРБАНЕ МОРФОЛОГИЈЕ НА ПРИМЕРУ НОВОГ БЕОГРАДА**

После прегледа достављене Дисертације и других пратећих материјала и разговора са Кандидатом, Комисија је сачинила следећи

РЕФЕРАТ

1. УВОД

1.1. Хронологија одобравања и израде дисертације

Кандидаткиња мр Ранка Гајић одбранила је 30. јануара 2003. године на Архитектонском факултету Универзитета у Београду, магистарску тезу под насловом: "Истраживање односа парцелације и физичке структуре града у поступку реконструкције централне зоне", и тиме стекла диплому Магистра техничких наука из области архитектуре, урбанизма и просторног планирања.

Кандидаткиња је маја 2010. године поднела молбу Наставно-научном већу Архитектонског факултета да јој се одобри израда докторске дисертације под називом: „Препоруке за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије на примеру Новог Београда“.

Наставно-научно веће је на седници одржаној 2. јуна 2010. године, на основу члана 101. и члана 102. Статута Архитектонског факултета у Београду ("Службени билтен АФ", бр. 80/08), и предлога Већа докторских студија, донело одлуку бр. 01-1035/2-8.11 о именовању Комисије за оцену испуњености услова кандидаткиње и теме докторске дисертације под насловом:

**"ПРЕПОРУКЕ ЗА ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ ГРАДСКОГ ЗЕМЉИШТА СА
СТАНОВИШТА УРБАНЕ МОРФОЛОГИЈЕ НА ПРИМЕРУ НОВОГ БЕОГРАДА"**

у саставу:

- др Владан Ђокић, предложени ментор, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду,
- Зоран Никезић, члан комисије, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду
- др Ружица Богдановић, члан комисије, редовни професор Саобраћајног факултета Универзитета у Београду

Комисија је написала извештај којим је предложила Наставно-научном већу да одобри израду докторске дисертације на наведену тему. Овај извештај је Наставно-научно веће усвојило 12.07.2010. године одлуком бр бр. 01-1389/2-6.9 (у складу са Одлуком Већа докторских студија Архитектонског факултета у Београду од 30. јуна 2010. године) и проследило Већу научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду за сагласност. Својом одлуком бр. 612-3562/2-10 од 25-10-2010 године Веће Универзитета се сагласило са предложеном темом. Наставно-научно веће је одлуком бр. 01-2626/2-2.3. дана 08.11.2010. године одобрило рад на теми докторске дисертације кандидаткиње и именовало за ментора проф. др Владана Ђокића. Рок за одбрану докторске дисертације утврђен је закључно са 08.11.2015. године.

Кандидаткиња је, уз сагласност ментора предала завршену докторску дисертацију, априла 2015. године. Наставно-научно веће је на својој седници одржаној 20.04.2015. године донело одлуку бр. 01-522/2-3.3 за именовање Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације у саставу:

- др Владан Ђокић, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду,
- др Зоран Никезић, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду у пензији,
- др Јелена Гучевић, ванредни професор Грађевинског факултета Универзитета у Београду,
- др Ружица Богдановић, редовни професор Саобраћајног факултета Универзитета у Београду

1.2. Научна област дисертације

Дисертација која је предмет овог реферата припада научном пољу Техничко-технолошких наука, научној области Архитектура и урбанизам, и ужој научној области урбанизам и просторно планирање.

1.3. Биографски подаци о кандидату

Кандидаткиња мр Ранка Гајић, дипл. инж. арх., рођена је 21.08.1963. године у Београду.

Основни подаци о школовању:

1988. Кандидаткиња је завршила основне студије и дипломирала на Архитектонском факултету Универзитета у Београду, са просечном оценом 8,13 у току студија и оценом 10 на дипломском испиту и стекла звање Дипломираног Инжењера Архитектуре.

1992-1997. Испуњене све испитне обавезе на последипломским студијама на Архитектонском факултету, смер: "Морфологија организованог простора и времена", са просечном оценом 9,16.

2003. Магистрирала на Архитектонском факултету Универзитета у Београду са магистарском тезом "Истраживање односа парцелације и физичке структуре града у поступку реконструкције централне зоне". Диплома Магистра техничких наука из области архитектуре, урбанизма и просторног планирања.

Основни подаци о запослењу:

2003 –до данас Асистент на Саобраћајном факултету у Београду (предмети: Урбанизам, Основе Урбанизма, Грађевинарство, Основе Грађевинарства /архитектонски део)

1997 –2003 Асистент-приправник на предмету Урбанизам на Саобраћајном факултету у Београду

1997 – 1999 Помоћ у извођењу дела наставе (вежбе из предмета Урбанизам) на Шумарском факултету у Београду

1996. Помоћ у извођењу дела наставе (вежбе из предмета Урбанизам) на Саобраћајном факултету у Београду

1988 –1997 "Инвест-Биро", предузеће за пројектовање и инжењеринг - урбанистичка група, сарадник - пројектант

Стручни испит положила 1991. године, (уверење, бр.2932 од 4.11.1991., Привредна комора Србије.) У периоду 1990-1998, као аутор, коаутор и сарадник учествовала на бројним архитектонско-урбанистичким конкурсима (по једна прва, друга и трећа награда и два откупа). Од 2004. године, члан председништва Друштва Урбаниста Београда - ангажована као Секретар председништва. Учествовала као извештач у раду жирија за архитектонско-урбанистичке конкурсе за значајне локације у Београду (Славија, 2005. и Теразијска Тераса, 2006/07.године). Као члан тима Друштва Урбаниста Београда, учествовала у изради "Стручно-критичке анализе досадашњих урбанистичких решења за подручје Савског амфитеатра у Београду" (2007, по позиву Урбанистичког завода, Београд). Од 2008. године члан ISOCARPa а од 2012. Члан Националне делегације Србије у ISOCARPu.

Као аутор и коаутор објавила преко 40 научно-стручних радова, стручну монографију и помоћни уџбеник, сарађивала у реализацији више научно-истраживачких пројеката и организацији 12 стручних Симпозијума.

2. ОПИС ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Садржај дисертације

Докторска дисертација мр Ранке Гајић, дипл. инж. арх., под називом „Препоруке за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије на примеру Новог Београда“, написана је на укупно 330 страна, од чега је основни текст, заједно са напоменама, дат на 231 страни, структуриран у 8 поглавља. Основни текст укључује 575 напомена, 27 илустрација, 4 ауторски обрађене подлоге/карте и 26 табела. На почетку дисертације, пре основног текста, налазе се стране са подацима о докторској дисертацији на српском и енглеском језику, страна са подацима о ментору и члановима комисије, резиме на српском и енглеском језику и садржај, на укупно 15 страна. Након основног текста, следи списак литературе на 14 страна, који садржи 189 библиографских јединица (коришћена литература: извори, општа литература, речници /појмовници /студије и област методологије научног истраживања), прилози на 64 стране (40 табеларних приказа /анализа и вредновања/ и 7 ауторски обрађених карата/подлога), биографија аутора на 3 стране и потписане изјаве: о ауторству, истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и о коришћењу, на 3 стране. У наставку је приказан основни садржај дисертације.

Прво поглавље - 1. Увод - после уводних разматрања, састоји се од пет делова са следећим насловима: 1.1. Циљ истраживања и истраживачки оквир, 1.2. Истраживачки проблем и хипотезе (са потцелином 1.2.1. Концептуална матрица), 1.3. Истраживачки метод (са потцелином 1.3.1. Одрживи развој као методолошки оквир, унутар које је разрађена потцелина 1.3.1.1. *Индикатори одрживог развоја*), 1.4. Прелиминарна истраживања (са потцелином 1.4.1. Заступљеност теме у домаћим оквирима) и 1.5. Основни појмови - опис, генеза, дефиниције (са две потцелине: 1.5.1. Градско земљиште и 1.5.2. Урбана морфологија).

Истраживање је концептуално спроведено кроз три широко засноване целине: 1/ истраживање теоретских и методолошких основа, 2/ методолошка разрада са утврђивањем оперативног приступа и 3/ операционализација на актуелном примеру стамбених суперблокова Новог Београда.

Целина 1/ Истраживање теоретских и методолошких основа, разрађена је у поглављима два, три и четири:

Друго поглавље - 2. Практични дискурс коришћења градског земљишта, после полазних разматрања састоји се од шест делова: 2.1. Социјални аспект коришћења градског земљишта (са две потцелине: 2.1.1. Имовинско-правни аспект, унутар које је разрађена потцелина 2.1.1.1 *Приватна својина и јавни интерес* и 2.1.2. Социо-културни аспект), 2.2. Економски аспект коришћења градског земљишта, 2.3. Управљање коришћењем градског земљишта - политички аспект (са потцелином 2.3.1. Законодавни оквир - земљишна политика, механизми управљања), 2.4. Еколошки аспект коришћења градског земљишта, 2.5. Институције и организације у свету ангажоване око теме коришћења градског земљишта и 2.6. Закључак

Треће поглавље - 3. Теоријски дискурс коришћења градског земљишта, после полазних разматрања, састоји се од четири дела: 3.1. Теоријски дискурс коришћења градског земљишта са позиције прагматизма, 3.2. Проблематика коришћења градског земљишта унутар концептуалних приступа урбанистичком планирању (са разрађених пет потцелина: 3.2.1. Историјски преглед проблематике коришћења градског земљишта у урбанистичком планирању - од пионирских идеја до савременика, 3.2.2. Коришћење градског земљишта унутар рационалног планирања, 3.2.3. Коришћење градског земљишта унутар комуникационог планирања, 3.2.4. Коришћење градског земљишта у приступу урбаног дизајна и 3.2.5. Коришћење градског земљишта унутар партиципативног приступа планирању), 3.3. Теоријски дискурс коришћења градског земљишта у контексту идеја о простору и 3.4. Закључак

Четврто поглавље - 4. Одрживо коришћење градског земљишта, састоји се од четири дела: 4.1. Одрживо коришћење градског земљишта - појам, дефиниција (са потцелином 4.1.1. Одрживо коришћење градског земљишта - европска пракса), 4.2. Основни аспекти одрживог коришћења градског земљишта - шири преглед (са три потцелине: 4.2.1. Економски аспект одрживог коришћења градског земљишта, 4.2.2. Еколошки аспект одрживог коришћења градског земљишта и 4.2.3. Социјални аспект одрживог коришћења градског земљишта), 4.3. Морфолошки аспект одрживог коришћења градског земљишта (са потцелинама 4.3.1. Критеријумске области од значаја за морфолошки аспект коришћења градског земљишта, 4.3.2. Теме од значаја за одрживи развој /у оквиру морфолошког аспекта коришћења градског земљишта унутар које је разрађена потцелина 4.3.2.1. *Индикатори одрживог коришћења градског земљишта /морфолошки аспект*) и 4.4. Закључак.

Целина 2/ Методолошка разрада са утврђивањем оперативног приступа, разрађена је кроз рад у поглављима пет и шест:

Пето поглавље - 5. Урбана морфологија као алат за истраживање одрживог коришћења градског земљишта, после полазних разматрања, састоји се од четири дела: 5.1. Типоморфолошке анализе, 5.2. Морфогенетска истраживања, 5.3. Примери савремених сложених урбоморфолошких приступа (са четири потцелине: 5.3.1. Спејс Синтакс (Space Syntax) алат и метод за истраживање градова, 5.3.2. Пример истраживања теорије просторних основа урбаних суседстава, 5.3.3. Прилог савременим типоморфолошким анализама, 5.3.4. Пример истраживања урбаног дизајна у контексту одрживог развоја) и 5.4. Закључак

Шесто поглавље - 6. Предлог приступа за утврђивање препорука за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије, састоји се од четири дела: 6.1. Примери истраживања градова са становишта одрживог развоја – преглед у функцији образложења предлога приступа (са пет потцелина: 6.1.1. "Европски поглед на одрживо урбанистичко планирање", 6.1.2. Точак за Паметне Градове (Smart Cities Wheel), 6.1.3. Одрживе Урбане Форме, 6.1.4. Рекламирање одрживости и 6.1.5. Стандардизација у одрживом развоју, унутар које су потцелине: 6.1.5.1. *LEED - Leadership in Energy and Environmental Design*, 6.1.5.2. *BRE Environmental Assessment Method /BREEAM* и 6.1.5.3. *The German Sustainable Building Council /DGNB*), 6.2. Закључак и критички осврт на стандардизацију у одрживом развоју (са потцелином 6.2.1. Основе о људским потребама у урбаној средини), 6.3. Образложење хијерархије разраде – од глобалног до детаљног плана и 6.4. Предлог приступа – опис методологије.

Целина 3/ Операционализација на актуелном примеру стамбених суперблокова Новог Београда, разрађена је кроз рад у поглављу седам:

Седмо поглавље - 7. Операционализација – препоруке за одрживо коришћење градског земљишта за стамбене суперблокове Новог Београда са становишта урбане морфологије, састоји се од четири дела: 7.1. Операционализација/део1 - Препоруке за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије за типични случај стамбених заједница градова Европе (са потцелинама 7.1.1. Образложење приступа за утврђивање препорука за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије за типични случај стамбених заједница, 7.1.2. Препоруке за одрживо коришћење градског земљишта за типични случај стамбених заједница градова Европе – анализа, унутар које је разрађена потцелина 7.1.2.1. *Анализа - кратак опис изабраних примера* и 7.1.3. Препоруке за одрживо коришћење градског земљишта за типични случај стамбених заједница градова Европе), 7.2. Операционализација/део2 - урбо-морфолошка анализа коришћења земљишта стамбених суперблокова Новог Београда (са четири потцелине: 7.2.1. Кратак опис урбане структуре Новог Београда, унутар које су разрађене потцелине: 7.2.1.1. *Генеза урбане структуре Новог Београда* и 7.2.1.2. *Морфолошке карактеристике макро урбане структуре Новог Београда*, 7.2.2. Образложење приступа урбо-морфолошкој анализи коришћења земљишта унутар стамбених суперблокова Новог Београда, 7.2.3. Резултати типоморфолошких анализа и 7.2.4. Морфогенетска синтеза у контексту генезе Новог Београда са разрађеним потцелинама о преовлађујућим утицајима у декадама од настанка до данас), 7.3. Операционализација/део 3 – препоруке за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије за стамбене суперблокове Новог Београда, са потцелином 7.3.1. Упоредна анализа и вредновање стања и потенцијала урбане структуре Новог Београда у односу на препоруке за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије за типични случај стамбених заједница градова европског

културног простора - опис приступа и 7.4. Вредновање - резултати (са три потцелине: 7.4.1. Препоруке за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије - за МАКРО размеру - целину Новог Београда, 7.4.2. Препоруке за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије – за суперблокове на Новом Београду /МЕЗО и МИКРО размера/ и 7.4.3. Препоруке за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије – за суперблокове на Новом Београду.)

Осмо поглавље – 8. Закључна разматрања, структурирано је кроз два дела: 8.1. Резултати /научна оправданост дисертације и практична примена резултата/ и 8.2. Коментари и препоруке за даља истраживања.

Након основног текста који се завршава закључним разматрањима и препорукама за даља истраживања, следи списак коришћене литературе а потом четири групе ПРИЛОГА са радним материјалом (1.1 - 1.8. Операционализација - прва фаза (“ЕУ препоруке“) /анализа примера – градови Европе/, 2.1 - 2.8 Операционализација - друга фаза (Нови Београд) /урбоморфолошка анализа/, 3.1 - 3-8 Операционализација - трећа фаза (Нови Београд : „ЕУ препоруке“) / анализа стања и потенцијала, вредновање, креирање препорука/ и 4.1 - 4.2. Додатак). После прилога следе биографија кандидаткиње и потписане изјаве.

2.2. Кратак приказ појединачних поглавља

У **уводном** делу се излажу проблемске ситуације које представљају мотиве истраживања, дају се теоријске и функционалне одреднице предмета истраживања, постављају се основне хипотезе и дефинишу циљеви из којих произилазе очекивани резултати истраживања. Објашњавају се разлози за избор локације Новог Београда за оперативну разраду. Описују се општи методолошки поступци и оперативне методе којима се поткрепљују хипотезе и долази до резултата, као и прелиминарна истраживања и заступљеност теме у домаћој пракси. У целини, интерпретирају се основне теоријске поставке и појмови на које се ослања истраживање.

У **другом** поглављу под називом *Практични дискурс коришћења градског земљишта* истражује се поље знања из области праксе коришћења градског земљишта унутар значајних аспеката одрживости - економског, социјалног и еколошког, са циљем да се укаже на савремени дискурс ове проблематике у пракси. У овом делу истраживања формира се и база података институција и организација у свету које су ангажоване око теме коришћења градског земљишта.

У **трећем** поглављу *Теоријски дискурс коришћења градског земљишта* истражује се савремено теоретско промишљање о проблематици коришћења градског земљишта унутар економске локационе теорије и научно-филозофског дискурса науке о урбаном простору и феноменима његовог коришћења. Дат је преглед позиције планирања коришћења градског земљишта унутар савремених планских приступа (рационалног, комуникативног планирања и урбаног дизајна). Исход овог дела истраживања је синтеза сазнања која указују на потребу да се коришћење земљишта у градовима у савременим условима холистички истражује, упућује се на алате урбане морфологије и на узајамност утицаја теоријске и практичне сфере.

У **четвртном** поглављу *Одрживо коришћење градског земљишта*, детаљно се разрађује и дефинише феномен и позиција теме у европској пракси. Разјашњава се могућа дилема у вези са терминологијом („land use planning“ versus „sustainable urban land use“). Анализира се економски, еколошки, социјални и морфолошки аспект одрживог коришћења земљишта,

кроз установљене критеријумске области и одговарајуће индикаторе и кроз синтезу формира аналитички оквир - *оквир за анализе одрживог коришћења земљишта са позиције морфолошког аспекта.*

У **петом** поглављу *Урбана морфологија као алат за истраживање одрживог коришћења градског земљишта*, спроводи се истраживање прегледом и систематизовањем сазнања о заједничким карактеристикама методологија примењених у урбо-морфолошким приступима у специфичним случајевима анализа коришћења земљишта; конкретно, у анализама типоморфологије, морфогенезе и у савременим сложеним анализама урбаних простора (које користе и генеришу модерне софтверске/рачунарске алате за истраживање просторних феномена, као и начина коришћења простора: конфигурација, кретања, понашања, урбаног дизајна...). Циљ овог дела истраживања је синтеза као подршка утврђивању оперативног поступка за даљи рад, која доказује да су савремене урбо-морфолошке анализе - сложени поступци, који се скоро по правилу спроводе у више фаза и укључују велики број података.

У **шестом** поглављу, *Предлог приступа за утврђивање препорука за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије*, уз ослонац на примере истраживања који разрађују тему одрживости градова, формира се база података о примењеним методама и систематизују заједничке карактеристике, са циљем формирања конкретног приступа за утврђивање препорука за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије. Изабрани су специфични примери који покривају различите размере - од глобалних до локалних. Посебно се разрађује проблематика стандардизације у одрживом развоју, уз критички осврт на најраспрострањеније системе стандардизације у свету (*LEED, BREEAM, DGNB*) са циљем да се утврди ослонац у предложеној оперативној методологији за даљи рад. Циљ овог дела истраживања је синтеза као подршка утврђивању оперативног поступка за даљи рад, која доказује да се у целини ради о разнородним приступима у погледу тематског оквира и просторне размере, са заједничком карактеристиком систематизовања људских потреба кроз логику одрживог развоја и уз баратање са великим бројем података/непознатих/променљивих, а без поједностављивања, тако да сваки од примера, ужим или ширим обухватом, резултује сетом препорука за деловање или процену стања у истраживаним целинама. Исход овог дела истраживања је тро-степенa методологија која се ослања на *препоруке: Предлог приступа за утврђивање препорука за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије* за специфичан случај стамбених заједница.

У **седмом** поглављу *Операционализација – препоруке за одрживо коришћење градског земљишта за стамбене суперблокове Новог Београда са становишта урбане морфологије*, примењује се претходно формирана тро-степенa методологија: 1/утврђују се препоруке за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије за типични случај стамбених заједница европских градова, које су грађене у складу са концептом одрживог развоја; 2/креира се морфолошка типологија стамбених суперблокова Новог Београда и 3/ утврђује се степен прилагодљивости „европских препорука“ установљеним типовима стамбених суперблокова Новог Београда.

1/ Морфолошки приступ анализи коришћења земљишта у граду упућује на три нивоа сложеног аналитичког разматрања установљених, фиксираних и покретних, основних елемената простора: површина (2Д), простор (3Д) и простор-време (4Д). Сходно овоме, аналитички оквир који је претходно установљен (у поглављу 4.), позиционира се кроз призму урбане морфологије у алат за анализу. Метод за формирање препорука за одрживо коришћење градског земљишта за типични случај савремених стамбених заједница градова Европе а са становишта урбане морфологије, креиран је узимајући у обзир специфичности

овог типа становања; разматрање се спроводи кроз препозната три нивоа размере: I/ Макро - цело насеље; II/ Мезо - један суперблок и III/ Микро - урбани дизајн унутар суперблока . Широки обухват тема који подразумева концепт одрживог развоја уз фокус на морфолошки аспект коришћења земљишта, сведен је кроз овај методолошки поступак у оперативне табеле. Свођењем података кроз синтезну табелу, формирају се радне препоруке. Следи операционализација - анализа изабраних примера стамбених заједница градова Европе (Хамарби Сјостад/Штокхолм, Шведска; Ајбург/Амстердам, Холандија; Јаткасари/Хелсинки, Финска; Гринвич/Лондон, Велика Британија; Схибрук-југ/Ротердам, Холандија; Баро Аванзадо/Толедо, Шпанија; GWL-terrain/Амстердам, Холандија); синтезом за МАКРО, МЕЗО и МИКРО размеру, изведене су *Препоруке за одрживо коришћење градског земљишта за типични случај стамбених заједница градова Европе*. Овај део рада се ослања на табеларне прилоге са приказом детаљних анализа, који су позиционирани у раду после основног текста и списка литературе.

2/ После кратког описа генезе урбане структуре и описа морфолошких карактеристика његове матрице, операционализује се урбо-морфолошки приступ анализи коришћења земљишта Новог Београда: методом типоморфологије је формирана типолошка матрица којом се стамбени суперблокови Новог Београда свде на четири основна типа (у вези са типом подлоге/терена) са варијететима/подтипovima (у вези са просторном сликом коју дефинишу објекти и са кретањима - односом пешака и возила); морфогенетском синтезом уочене су заједничке карактеристике претходно установљених морфолошких типова коришћења земљишта, кроз призму генезе простора, кроз декаде друге половине двадесетог века. Синтезна карта приказује у основи дистрибуцију типова блокова у простору, са обједињеним свим осталим подацима и финални је основ за уочавање веза у односу на развојне процесе у друштву и струци (кроз анализу морфолошких последица „диктата“ земљишне политике и „диктата“, у времену настанка актуелног, тренда у урбанистичком планирању). Следи опис резултата - типоморфолошких анализа и морфогенетке синтезе, који се ослања на прилоге са приказом радних карата, који су позиционирани у раду после основног текста и списка литературе.

3/ У трећој фази предложеног поступка, поређењем и вредновањем усклађености стања коришћења земљишта утврђеног за Нови Београд са позиције урбане морфологије (у претходној фази поступка) у односу на (у првој фази поступка) установљене препоруке за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије за примере стамбених заједница градова Европе, уочава се квалитет стања и прилагодљивост утврђених типова за примену „европских препорука“. Такође, кроз синтезу са закључцима морфогенетске анализе, установљава се у којим периодима развоја су продуктивне матрице коришћења земљишта са већим, односно мањим потенцијалом за ову конкретну област одрживог развоја, сагледано са позиције морфолошког аспекта и коначно, формиране су препоруке за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије, прилагођене за Нови Београд. Овај део рада се ослања на прилоге - табеле вредновања за МАКРО, МЕЗО и МИКРО размеру, које су позиционирани у раду после основног текста и списка литературе.

У **осмом**, закључном поглављу рада на систематичан и концизан начин излажу се најзначајнија сазнања која су већ презентована у аналитичкој целини научног рада кроз опис доприноса општем и посебном плану теоријског разматрања и доприноса пракси, уз посебно издвојене коментаре и препоруке за даља истраживања.

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Савременост и оригиналност

Савременост докторске дисертације мр Ранке Гајић огледа се у одабиру актуелне и мало истражене теме у Србији користећи, за потребе истраживања креиран тростепени урбо-морфолошки методолошки приступ. Формулисање проблема и предмета истраживања смештени су у контекст савремених дискусија и сазнања у светској стручној литератури на пољу одрживог развоја градова, коришћења градског земљишта, проблематике стандардизације у одрживом развоју градова и урбане морфологије са тежиштем на специфичним случајевима анализа коришћења земљишта. Изабрана локација за операционализацију, Нови Београд, је напредна општина Београда са запаженим развојним потенцијалом, која одсликава многе аспекте проблема планирања земљишта и земљишне политике у савременој, капиталистички оријентисаној тржишној економији Србије. Дисертација је добро конципирана и структурирана, тако да су изабране научне методе истраживања омогућиле проверу истраживачких хипотеза, остваривање циљева и добијање релевантних резултата.

Оригиналноост овог истраживања огледа се у целовитом квалитативном истраживању које до сада на овакав начин није обрађивано у Србији. Кандидаткиња на такав методолошки начин поставком сопственог концептуалног оквира истраживања из низа различитих релевантних теоријских полазишта савремених урбо-морфолошких истраживања и истраживања градова са становишта одрживог развоја, као и савремених парадигми стандардизације у одрживом развоју, формира теоријски приступ за утврђивање препорука за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије за специфичан случај стамбених заједница, који је, одговарајућом разрадом, могуће прилагодити и за друге специфичне урбане целине.

Рад представља оригинално истраживање које може допринети унапређењу у теоријском и практичном смислу. Кроз истраживање седам савремених одрживих стамбених заједница европских градова, нормативно су дефинисане "ЕУ препоруке" (које могу да се користе у случају примене овог поступка за друге стамбене заједнице, и/или иновирају према потреби) а комплексном урбо-морфолошком анализом Новог Београда и вредновањем стања у односу на усклађеност са препорукама, спроведена је провера установљеног приступа која је дала резултат у виду конкретних препорука за овај простор и доказала оперативност приступа.

3.2. Осврт на референтну и коришћену литературу

Као најзначајнији извори коришћени у истраживању издвајају се:

- Bach, M. Fudge, C., (2001), *Towards more sustainable land use: advice to the european commission for policy and action*, Expert group on the urban environment & Working group on Sustainable Land Use
- Berke, P., Godschalk, D. /et al. (2006), *Urban Land Use Planning- fifth edition*, University of Illinois Press, Urbana and Chicago
- Благојевић, Љ. (2007), *Нови Београд: оспорени модернизам*, Завод за уџбенике, Завод за заштиту споменика културе града, Архитектонски факултет, Београд
- Chapin, F. S. (1970), *Urban Land Use Planning*, University of Illinois Press, Chicago, London
- Conzen, M.R.G. revisited (2009), "Alnwick, Northumberland: a study in town-plan analysis, 1960", *Progress in Human Geography*, vol. 33 no.6: 859-864. SAGE, Routledge, London
- Dahl, A. L. (1995), "Towards Indicators of Sustainability", *Scope Scientific Workshop on Indicators of Sustainable Development*, United Nations Environment Programme, UNEP

- Токић, В. (2009), "Morphology and typology as a unique discourse of research", *Serbian Architectural Journal* 02:107-130. University of Belgrade, Faculty of Architecture with The Centre for Ethics, Law and Applied Philosophy
- Engleke, D., Vancutsem, D. (2010), *Sustainable Land Use Management in Europe /providing strategies and tools for decision/makers*, URBACT (LUMASEC/Land Use Management for Sustainable European Cities), Certu, Lyon
- European Commission (2004), *Building the future: EU Research for sustainable urban development and land use - Sustainable urban environment*, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities
- Genske, D. (2003), *Urban Land /Degaradation, Investigation, Remediation/*, Springer, Verlag-Berlin-Heidelberg
- Hallsmith, G. (2003.), *The key to sustainable cities: meeting human needs, transforming community*, New Sociey Publishers, Canada
- Mozas, J., Fernandez Per, A. (2009), *Density - New Collective housing*, fourth edition, a+t architecture publishers
- Moudon, A. (1994), "Getting to Know the Built Landscape: Typomorphology", in Franck, A., Schneekloth, L., *Ordering Space: Types in Architecture and Design*, New York: Van Nostrand Reinhold
- Moudoun A. (1997), "Urban morphology as an emerging interdsiciplinary field", *Urban Morphology* 1:3-10.
- Srinivasan, S. (2002), Quantifying Spatial Characteristics of Cities, *Urban Studies*, Vol. 39(11): 2005–2028. SAGE, Routlege, London
- *Sustainable Cities, Volume 1.* (2010), Global Compact Cities Programme, Melbourne, Australia
- Thinh N.X. et al. (2002), "Evaluation of urban land-use structures with a view to sustainable development", *Environmental Impact Assessment Review* 22, 475–492, Elsevier Science Inc.
- *Urban Land for All*, (2004), United Nations Human Settlements Programme (UN-HABITAT)
- Voigt, B. (2003), "Spatial economics and location theory – implications for modeling environmental impacts of future development patterns", *Ecological Economics* NR 385, The International Society for Ecological Economics, Boston
- Whitehand, J. W. R., Larkham, Peter J. (1992), *Urban Landscapes: International Perspectives*, Routledge

Одређивање и дефинисање појма одрживог коришћења градског земљишта позиционира се у ширу теоријску област стратегије одрживог развоја и планирања и управљања градским земљиштем на основу детаљног увида у релевантне радове ауторитета у тим областима, и то првенствено докумената попут владиних извештаја, урбаних политика, планова, стратегија, закона и одлука, а затим и научних радова из часописа, књига и делова књига и извештаја са конференција. (Bach, Fudge, 2001; FAO Land and Water Bulletin 2, 1995; European Commission, 2004; Alberti, 1999, 2005; Berke, 2002; Berke, Godschalk, et al., 2006; Cervero, 1997; Chapin, 1970; Dahl, 1995, 1996; Dixon, Adams, 2008; Engleke, Vancutsem, 2010; Genske, 2003; Heathcott, 2005; Holden, Norland, 2005; Jabareen, 2006; Jepson, 2001; Kriese, Scholz, 2011; Laconte, 2006; Nolon, 2006; Oliveira, Pinho, 2010; Стојков, 2007; Thinh N.X. et al., 2002; Voigt, 2003; Walker, 2004; ULI - *Urban Land Institute*)

Истраживање урбане морфологије као алата за истраживање коришћења градског земљишта укључило је релевантну литературу ауторитета области урбо-морфолошких истраживања и студија: (Cataldi, Maffei, Vaccaro, 2002; Conzen, 1969; Cutini, 2001; Desyllas, 2000; Токић, 2007, 2009; Gil, Montenegro et al., 2010; Hillier, 2005, 2007; Kostof, 1991, 1992; Larkham, 2005; Ligmann-Zielinska, et al., 2008; Lloyd-Jones, Erickson, 2007; Marat-Mendes, Anastácio, 2008;

Marzot, 2005; Moudon, 1986, 1994, 1997, 2000; Rosi, 1996; Rofe, 1995; Salat, 2010; Whitehand, Larkham, 1992; Whitehand, 2001, 2007)

У оквиру практичног и емпиријског истраживања савремених примера стамбених заједница Европе кандидаткиња користи првенствено примарне изворе са интернета - публикације релевантних градских и општинских веб портала које промовишу конкретне пројекте.

Комисија на основу увида у избор, обим и квалитет референтне и коришћене литературе у теоријском и емпиријском делу истраживања у докторској дисертацији оцењује да кандидат мр Ранка Гајић препознаје кључне теоријске расправе и на одговарајући начин користи изворе за аргументацију својих ставова у области коју истражује.

3.3. Опис и адекватност примењених научних метода

Примењени научни методи у истраживању су одабрани у складу са темом, проблемом и предметом истраживања и омогућавају адекватну проверу постављених хипотеза.

Методом аналитичке идентификације истражена су и систематизовања досадашња сазнања о разради и приступу теми коришћења градског земљишта, као и одрживог коришћења градског земљишта са становишта урбане морфологије. Примењен је метод дијахроне анализе заснован на идејама Биастотоцког, Кублера и Бродела о сагледавању историје преко феномена за које је могуће установити дуго трајање. Дијахрони приступ у овој фази истраживања обезбедио је потребну ширину сагледавања феномена, уз праћење и тумачење појављивања у различитим временима и различитим друштвено-историјским контекстима.

Одрживи развој као широко заснована стратешка основа, условно узевши и теоретски ослонац, условио је обиман захват истраживања и одређен већи степен практичног дискурса. Позиција одрживог развоја упућује и на широк обухват података кроз процене *квантитативних параметара, стандарда, индикатора* и опис *жељених квалитета*. Поред препознатих аспеката одрживог развоја: еколошког, економског и социјалног, посебно је наглашена потреба да се за урбану одрживост додатно уведе разматрање аспекта културе, па је аналитичким поступком и синтезом кроз ова четири аспекта обезбеђена ширина теоријског обухвата. Потреба да се успостави хијерархија између аспеката како би се остварио одређен (већи) степен контроле над могућом равнотежом система у имплементацији (пракси), упућује на методолошки приступ који ће установити тежишни аспект чиме се одређује позиција са које се разрађује конкретна проблематика - у овој дисертацији то је аспект културе, конкретно - морфолошки.

Методологија коришћена у дисертацији за формирање концептуалног оквира на који се ослања предложен *приступ за формирање препорука за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије*, има квалитативни, прагматични и мултидисциплинарни карактер пошто тражи одговоре у областима и теоријама коришћења градског земљишта, урбане морфологије, одрживог урбаног развоја и проблематике људских потреба и стандардизације у одрживом развоју. Предложени приступ базиран је на ставу који заступа К. Александер да се сложени системи могу разумети само уколико се активно посматрају, узимајући у обзир стално кретање, промене односа делова унутар целине, уз фокус на већ остварена успешна решења и начине како да их поново искористимо.

У складу са методама савремених сложених урбоморфолошких истраживања који се спроводе у неколико корака/фаза, приступ који се предлаже у дисертацији подразумева две

основне линије истраживања - два корака анализа/синтеза и трећи, завршни корак у ком се врши коначна синтеза резултата проценом прилагодљивости утврђених морфолошких типова коришћења земљишта (резултата другог корака) за примену установљених препорука за одрживо коришћење земљишта за европски културни простор (резултата првог корака) и финалну синтезу - доношење закључака о препорукама за конкретан контекст стамбених суперблокова Новог Београда (што представља резултат трећег корака).

Тако је један сегмент приступа у основи урбоморфолошки (истраживање морфолошких типова коришћења земљишта суперблокова Новог Београда методом типоморфологије са елементима морфогенезе кроз закључак), а други сегмент приступа уводи одрживи развој у истраживање и представља сложену компаративну анализу одговарајућих примера и синтезу резултата кроз табеле „препука за одрживо деловање“ (из одговарајућег домена – коришћења земљишта кроз призму урбане морфологије). Вредновање - методом процене степена међусобне прилагодљивости претходно дефинисаних препорука, представља завршну синтезу предложеног *приступа за формирање препорука за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије*.

3.4. Применљивост остварених резултата

Применљивост резултата истраживања спроведеног у докторској дисертацији могућа је и у оквиру научне и теоријске мисли о коришћењу градског земљишта унутар концепта одрживог развоја а са специфичног становишта морфолошког аспекта и на нивоу практичне примене резултата истраживања у унапређењу праксе израде урбанистичких планова и урбанистичких пројеката реконструкције, конкретно - приликом погушћавања структуре Новог Београда, за фазу прелиминарног истраживања, формирања базе података из домена коришћења земљишта и за фазу провере предложеног концепта, сценарија коришћења земљишта.

Применљивост резултата се у научном смислу односи на систематизовање сазнања о теоретском и практичном дискурсу коришћења градског земљишта уз проширивање постојећих и увођење нових теоријских, методолошких и практичних знања кроз аспекте одрживог развоја а са становишта урбане морфологије, чиме се одрживо коришћење градског земљишта дефинише као начин коришћења земљишта који има специфичне морфолошке импликације, које се кроз формулисан методолошки приступ подржан аналитичким апаратом урбане морфологије могу анализирати, систематизовати и предвидети/планирати.

Практична примена у пракси огледа се у могућности да предложена методологија за утврђивање препорука буде коришћена за рад и на истраживању другачијих/различитих типова урбане структуре, за одговарајући ниво размере. Нормативно дефинисане препоруке за одрживо коришћење градског земљишта од значаја за морфолошки аспект за типичан случај стамбених заједница градова Европе могу да се користе у случају примене овог поступка за друге стамбене заједнице, и/или иновирају по потреби. Формирана база података типологије стамбених суперблокова Новог Београда и база података за морфогенетску анализу, могу да се искористе као основ за даља урбоморфолошка истраживања ове урбане целине, као и финални резултати - препоруке за одрживо коришћење градског земљишта стамбених суперблокова Новог Београда, што представља допринос имплементацији циљева одрживог развоја. Важно поље практичне примене резултата истраживања је и могућност подизања друштвене свести о значају одговорног коришћења градског земљишта, усклађеног са препорукама за одрживо коришћење уз одговарајуће морфолошке импликације.

3.5. Оцена достигнутих способности кандидата за самостални научни рад

Докторска дисертација мр Ранке Гајић показује да је кандидаткиња достигла значајну способност самосталног научног рада кроз одабир и повезивање знања из теоријских области коришћења градског земљишта, одрживог развоја и урбане морфологије, као и да је стекла и унапредила специфична знања из области употребе и примене специфичних савремених урбоморфолошких и разноврсних практичних студија имплементације концепта одрживог развоја у урбане целине кроз проблематику стандардизације. Кандидаткиња је такође овладавала вештинама употребе различитих научних метода истраживања у поменутих теоријским областима релевантним за ужу научну област урбанизма, почев од критичке теоријске анализе, анализе садржаја разних извора, анализе вишеструке студије случаја, формирања модела, и коначно до синтезе и интерпретације резултата истраживања. Кандидаткиња је кроз формирану методологију и концептуални оквир истраживања показала способност дефинисања специфичне теме и проблема истраживања које је поставила у адекватан теоријски контекст, мултидисциплинарно, у областима урбане морфологије, коришћења градског земљишта и одрживог урбаног развоја.

Комисија је на основу увида у целокупан рад изложен у докторској дисертацији, као и на основу претходне научне компетенције научно-истраживачких резултата уверена да кандидаткиња мр Ранка Гајић поседује неопходна знања и способности за успешан самостални научни рад и да ће на тај начин доприносити развоју савремене теорије и праксе у области урбанизма.

4. ОСТВАРЕНИ НАУЧНИ ДОПРИНОС

4.1. Приказ остварених научних доприноса

Теза поседује теоријску и практичну димензију, тј. њени резултати представљају научне и практичне доприносе на више нивоа уз указивање на смернице за успостављање квалитета животне средине и одрживог развоја.

Први научни резултат представља систематизовање сазнања о теоретском и практичном дискурсу и уређен одабир, преглед и компаративна критичка анализа различитих теоријских и концептуалних знања и приступа за специфичан проблем, предмет и успостављени оригиналан аналитички оквир истраживања одрживог коришћења градског земљишта са становишта урбане морфологије. Други важан научни допринос и резултат истраживања огледа се у прегледу, анализи и критичкој оцени поступака и резултата примењених иновираних методолошких приступа савременим урбо-морфолошким истраживањима која се у основи баве проблематиком коришћења земљишта, као и приступа истраживању градова са становишта одрживог развоја са посебно разрађеном проблематиком стандардизације.

Најважнији научни допринос истраживања представља формирање научно засноване тростепене методологије за утврђивање препорука за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије за специфичан случај стамбених заједница. Предложена сложена методологија у свакој од три фазе разрађује специфичан приступ, у основи стално балансирајући између теоретских сазнања и затечених услова/стања, где је пракса база и материјал знања, начин перцепције, пријема и приказивања. Научни допринос овако постављене методологије је превасходно у њеној актуелности са аспекта дијалога истраживања и праксе, те интегрисања теоријског и примењеног знања.

Из концепта саме методологије произилазе секундарни доприноси: 1/дефинисање критеријумима за идентификовање препорука за одрживо коришћење градског земљишта које су од значаја за морфолошки аспект урбаних структура стамбених заједница; 2/ разрађен типоморфолошки и морфогенетски приступ за специфичну урбану структуру стамбених заједница, кроз уважавање локалних специфичности и карактеристика и 3/разрађен метод вредновања степена усклађености стања са циљевима (препукама за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије). Операционализација предложене методологије доказује њен апликативни квалитет а истовремено представља и научни допринос провером/доказом постављених хипотеза и указивањем на преовлађујуће трендове у генези Новог Београда, с обзиром на коришћење земљишта.

4.2. Критичка анализа резултата истраживања

Истраживање доноси значајан број важних резултата, који се односе на систематизацију постојећих теорија, ставова и концептуалних приступа у области коришћења градског земљишта, одрживог развоја и урбане морфологије; уочавање промене фокуса стандардизације у одрживом развоју са система индикатора на значај доживљеног искуства и институционализовано праћење стања; уочавање потребе да се одрживо коришћење градског земљишта разрађује за све размере планирања и тумачења развоја града, од глобалног до детаљног и формулисање препорука за унапређење урбане структуре Новог Београда у области коришћења земљишта. Посебно се наглашава позиција градског земљишта као чиниоца простора и истовремено „средства за производњу“ и манипулацију у сврху доминације, као и обавеза урбанистичких планера да константно унапређују корпус тема из области заштите јавног интереса.

Пре него што могу да ефикасно управљају урбаним променама у потрази за „одрживијим“ матрицама коришћења земљишта, планери морају да разумеју физичке, социјалне и економске системе који генеришу ове промене и њихове међусобне утицаје. Кроз разумевање урбаних система и њихових интеракција, они креирају методе који подржавају планирање како би прикупљали, анализирали и сагледавали податке који могу да буду искоришћени да се приступи избору препорука и будућих стања, и како би се идентификовала питања, креирале визије, формулисали циљеви и поредили сценарији. Успостављањем приступа за формирање препорука за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије проширују се постојећа научна теоријска упоришта и врши надградња утврђених конвенционалних знања и вредности у планирању урбаног развоја. Предложена методологија на оригиналан начин успоставља релације и повезује савремене теорије и парадигме одрживог урбаног развоја са једне стране, са савременим теоријама и парадигмама коришћења градског земљишта и урбане морфологије са друге стране. На тај начин се допуњује и унапређује корпус сазнања и вештина, посебно на плану урбане морфологије у Србији, што представља посебан значај и допринос дисертације.

Значајан интердисциплинарни друштвено-културно-просторни дискурс разматрања омогућава холистички одговор на главну проблематику - формиран приступ у основи садржати алате урбане морфологије, подразумева циљеве одрживог развоја и елементе за његово остваривање а на практичној основи коришћења земљишта у граду. Овакав приступ подиже већ поменуте примарне области истраживања на један виши ступањ од уобичајеног. Начин на који је спроведено истраживање, добијени резултати и изведени закључци, могу допринети сличним будућим истраживањима, коришћењем предочене методологије која

прати савремени вишедимензионални приступ у изучавању комплексних тема, као што је ова о одрживом коришћењу градског земљишта комплекса стамбених заједница.

Свеобухватно тумачење и праћење раста сложених урбаних целина урбо-морфолошким поступцима – типоморфологијом и морфогенезом, обезбеђује да се јасно уоче проблеми и потенцијали и као крајња инстанца - квалитетније планира и управља простором уз подршку широко засноване квалитативне и квантитативне базе података. Рад на активирању потенцијала који су у дисертацији изведени кроз предложен приступ за простор Новог Београда, био би практично трасиран пут ка одрживом коришћењу градског земљишта ове урбане целине, а са становишта урбане морфологије, што представља и допринос имплементацији циљева одрживог развоја у праксу. Уочавање тренда коришћења градског земљишта у суперблоковима Новог Београда са позиције морфолошког аспекта, уз разматрање усклађености са нормативима одрживог коришћења градског земљишта од значаја за морфолошки аспект, и формирање препорука за одрживо коришћење градског земљишта унутар суперблокова Новог Београда са становишта урбане морфологије, може да буде од користи у процесу планског усмеравања његовог развоја са циљем да се допринесе широј расправи о активностима које је потребно спроводити у домену одрживог коришћења градског земљишта како би се за овај део града обезбедио и тај елемент одрживог развоја.

Допринос ове дисертације огледа се у томе што барата сетом пракси ослоњеним на научна сазнања, при чему је избегнуто да научна истраживања буду само у функцији образложења реализованог. Резултат је унапређење теоретског дискурса концепта одрживог развоја града разрадом специфичне области одрживог коришћења градског земљишта са позиције урбане морфологије уз истовремени допринос пракси - расправи о одрживом развоју Новог Београда, систематизацијом и формирањем препорука за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије, изведених из европских примера добре праксе, које могу да буду од користи као инпути приликом планирања реконструкције постојеће структуре и њеног евентуалног погушћавања новом изградњом.

4.3. Верификација научних доприноса

Категорија M24:

1. **Gajić, R.:** Urban morphology as a tool for exploring the land use in residential areas /Example of New Belgrade - Serbia, SPATIUM International Review, DOI: 10.2298/SPAT1533076G – ISSN 1450-569X

Категорија M33:

1. **Gajić R., Dimitrijević-Marković, S.,** Managing Integartion and Disintegartion Processes in the Modern Urbanism Settlements - the Case of New Belgrade, 42 ISoCaRP International Planning Congress *Cities between Integration and Disintegration: Opportunities and Challenges*, Conference Proceedings, CD, 2006. (http://www.isocarp.net/data/case_studies/748.pdf) Selected Papers, p.536. (ISBN 90-755-24-447)
2. **Gajić R.:** Introducing Sustainability in Contextual Visioning, 43 IsoCaRP International Planning Congress *Urban Trialogues; co-productive ways to relate visioning and strategic urban projects*, Conference Proceedings, CD, ISOCARP CONGRESS REPORTS, Antwerp, Belgium, 2007. (http://www.isocarp.net/Data/case_studies/985.pdf) (ISBN 97890-755-24-57-4)
3. **Гајић Р.,** Индикатори Одрживог Развоја у Урбанистичком Планирању (за случај реконструкције традиционалног градског блока), Међународна научна конференција *Животна Средина и Одрживи Развој*, *ECOLOGICA*, бр.14, година XIV, Београд, 2007, ст.57-63. (ISBN 86-904721-1-9)

4. **Гајић** R.: Guidelines for Sustainable Urban Land Use for a Typical Case of Residential Communities of European Cities, International Symposium on Sustainable Development and Planning, *New Urbanity - Cities vs. Global Challenges*, 2012. Conference Proceedings, Belgrade, Serbia, STRAND - Sustainable Urban Society Association, Belgrade, pp. 116-126. (ISBN 978-86-89111-00-2)

Категорија М43:

1. **Гајић** Р., Парцелација и физичка структура града - примери реконструкције, монографија, Задужбина Андрејевић, едиција *Посебна издања*, Београд, 2004. (ISBN 86-7244-429-9)
2. **Гајић** Р., Реконструкција затвореног блока у центру града - аспект одрживог развоја, *Помоћни Уџбеник*, Универзитет у Београду, Саобраћајни факултет, Београд, 2005. (ISBN 86-7395-201-8)

Категорија М51:

1. Богдановић Р., **Гајић** Р., Еколошки Приступ Изградњи Стамбених Зона, *Архитектура и Урбанизам*, часопис за просторно планирање, урбанизам и архитектуру бр.14/15, ИАУС, Београд, 2004., ст.25-38. (YU ISSN 0354-6055)

Категорија М63:

1. **Гајић**, Р., Параметри Одрживог Коришћења Градског Земљишта, зборник радова са симпозијума *Нова урбаност - интеграција дезинтеграција града?*, ДУБ, Београд, 2008, ст. 191-205. (ISBN 978-86-907727-4-2)
2. **Гајић**, Р., Морфолошки аспект коришћења земљишта суперблокова на простору Новог Београда, зборник радова са симпозијума *Континуитет - Дисконтинуитет у Планирању Градова*, ДУБ, Београд, 2009, ст. 17-35. (ISBN 978-86-907727-5-9)
3. **Гајић**, Р., Однос намена површина и доступности са позиције урбане морфологије - пример Новог Београда, зборник радова са треће Научно Стручне Конференције: *Саобраћај и Животна Средина у Урбаним Системима*, УИБ и ДУБ, 2009. st. 49-62. (ISBN 978-86-907727-6-6)
4. **Гајић**, Р.: Поддршка смањењу емисије ЦО₂ у градовима - предлог за унапређење пешачке доступности садржаја на Новом Београду са становишта урбане морфологије, зборник радова са конференције поводом 50 година од оснивања Друштва Урбаниста Београда: *Будућност Развоја Насеља у Светлу Климатских Промена*, ДУБ, 2011., ст.45-64. (ISBN 978-86-907727-7-3)
5. **Гајић**, Р.: Аспекти одрживог коришћења градског земљишта од значаја за енергетску ефикасност, IV научно-стручна конференција *Заштита Животне Средине и Енергетска Ефикасност*, зборник радова, УИБ и ДУБ, 2012. pp.27-34. (ISBN 978-86-915671-0-1)

Рад објављен у домаћем часопису (без категоризације за 2009/2010. годину):

1. **Гајић**, R.: *Sustainable Urban Land Use - definition, theoretical basis and review of morphology aspect concepts*, „Serbian Architectural Journal“, No. 2., University of Belgrade, Faculty of Architecture, 2009., pp.153-170. (ISSN 1821-3952)

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

На основу прегледа и анализе дисертације кандидаткиње мр Ранке М. Гајић, Комисија констатује да је дисертација написана у складу са одобреном темом. Дисертација задовољава научне критеријуме и пружа допринос ужој научној области урбанизам и просторно

планирање кроз формирање оригиналне методологије за утврђивање препорука за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије за специфичан случај стамбених заједница. Примена истраживања у пракси је могућа и у научном и практичном смислу кроз одговарајуће иновирање базе података типоморфологије и морфогенезе. Кандидаткиња има потребне способности за научно-истраживачки рад с озиром на досадашње научно-истраживачко искуство, које подразумева рад на самој дисертацији, рад на међународним научно-истраживачким пројектима, као и број научних радова из области урбанизма, урбане морфологије, планирања и одрживог развоја градова, пре свега оних у међународним научним часописима (М24), монографијама (М43) и међународним (М33) и домаћим (М63) конференцијама.

У том смислу, Комисија предлаже Наставно-научном већу Архитектонског факултета да се докторска дисертација под називом „Препоруке за одрживо коришћење градског земљишта са становишта урбане морфологије на примеру Новог Београда“, кандидаткиње мр Ранке М. Гајић, дипл. инж. арх, прихвати, изложи на увид јавности и упути на коначно усвајање Већу научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду.

У Београду, 01. јун 2015. године

Чланови Комисије:

др Владан Ђокић, редовни професор
Архитектонског факултета Универзитета у Београду

др Зоран Никезић, редовни професор
Архитектонског факултета Универзитета у Београду
у пензији

др Јелена Гучевић, ванредни професор
Грађевинског факултета Универзитета у Београду

др Ружица Богдановић, редовни професор
Саобраћајног факултета Универзитета у Београду
у пензији